

ספר
מסילות
ישירים

לרבינו משה חיים לוצאטז

עם ביאור

בלבבי
משמן
אבנה

נכתב ונערך מתוך סרטי הקלטה
מהדורה שניה מתוקנת

הפצה ראשית

03-5782270

המעוניין בדיסקים מהם
נערכו ספר זה ושאר ספרי המחבר
ובכל ענייני הספרים
יפנה לטל': 052.763.8588
info@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי משכן אבנה"
מופיעים ב"קול הלשון"
טל. בארץ: 073.295.1245
USA 718.395.2440

ההסכמות הודפסו בשער
ספרי "בלבבי משכן אבנה"
והרוצה לראותם יעיין שם.

לוחות, הדפסה וכריכה
"אמונה וחסד בע"מ" ירושלים

לעילוי נשמות

אליעזר משה לייב

בן נתן ז"ל

נלב"ע ז' סיון תש"ע

חיה

בת אליעזר משה לייב ע"ה

נלב"ע ט"ז תמוז תשע"ב

יצחק ז"ל

בן יבלח"ט יעקב נ"י

נלב"ע ה' סיון תשע"ב

לעיילוי נשמות

אבא מורי
מאניס בן יהודה שרגא דוב זעב

ואמי מורתי
חנה בת דוד הלוי

אבי
אברהם אלברטו
בן שלומה ורבקה

אמי
דבורה דורה
בת מלכה אוגוסטה ויהודה חוליו ז"ל

ובהודאת נשמתי על פדיונה מחושך
על ידי התורה של בלבי משכן אבנה

ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן העניינים

כרך א

א	מבוא
ז	הקדמת הרב המחבר
קסד	פרק א - חובת האדם בעולמו
רצג	פרק ב - בביאור מידת הזהירות
שמ	פרק ג - בביאור חלקי הזהירות
תיד	פרק ד - בדרך קנית הזהירות
תקל	פרק ה - בביאור מפסידי הזהירות וההרחקה מהם

כרך ב

פירוט העניינים

פרק ו: בביאור מידת הזריזות ✧ פרק ז: בביאור חלקי הזריזות ✧ פרק ח: בדרך קנית הזריזות ✧ פרק ט: בביאור מפסידי הזריזות וההרחקה מהם ✧ פרק י: בביאור מידת הנקיות ✧ פרק יא: בפרטי מידת הנקיות ✧ פרק יב: בדרכי קנית הנקיות וההרחקה ממפסידיה ✧ פרק יג: בביאור מידת הפרישות ✧ פרק יד: בחלקי הפרישות ✧ פרק טו: בדרכי קנית הפרישות

כרך ג

פירוט העניינים

פרק טז: בביאור מידת הטהרה ✧ פרק יז: בדרכי קנית הטהרה ✧ פרק יח: מידת החסידות ✧ פרק יט: בביאור חלקי החסידות ✧ פרק כ: במשקל החסידות ✧ פרק כא: בדרכי קנית החסידות וההרחקה ממפסידיה ✧ פרק כב: בביאור מידת הענוה וחלקיה ✧ פרק כג: בדרכי קנית הענוה וההרחקה ממפסידיה ✧ פרק כד: בביאור יראת החטא ✧ פרק כה: בדרך קנית היראה ✧ פרק כו: בביאור מידת הקדושה ודרך קניתה

מבוא

תופעה רווחת בדורנו, היא ספרי ה"קיצורים" שנתחברו בעניינים שונים. יכול יהודי בכל מקום שהוא נמצא - ביבשה באויר ובים, ליטול אחד מספרי הקיצור הללו, ולקבל מושגים כל שהם בנושא המדובר.

אמנם, ברור לכל אחד, שאין תכלית עבודת האדם מבוקר ועד לילה ללמוד ספרי קיצור. יש ללמוד את תורת ה' במקורה, ומהמקור להגיע עד ההלכה למעשה. אלא שמאחר ואין ביד כל אדם ללמוד את כל הנושאים ואת כל התחומים, לכן נתחברו קיצורים לאדם שאינו עסוק עכשיו בנושא, או שעסוק ואין לו את כל הידע הרחב, להגיע לידי נקודת המעשה.

ברם, ננסה לצייר לעצמנו אברך בן תורה שכל יומו, סדר א' סדר ב' וסדר ג' - מוקדש אך ורק ללימוד ספרי קיצורים: קיצור הלכות בשר וחלב, קיצור הלכות תערובת וכו'. היעלה על הדעת שזוהי צורת הלימוד האמיתית?!

בודאי שבעלי-בתים אשר שעתם אינה פנויה וצריכים לדעת את המעשה אשר יעשון, כדי שלא יכשלו בעבירות וידעו מה לעשות - לומדים הם בספרי הקיצור. ואף בן תורה יכול מדי פעם להציץ בספרים מסוג זה, אבל כל זה רק בשעה שרוב רובו של היום מוקדש אצלו ללימוד התורה בצורה עיונית, כאשר הוא מתחיל מהגמרא עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ובין כך לכך, בעניינים שהוא כרגע לא עסוק בהם - אז הוא לומד קיצורי הלכות, אך לא יתכן שאברך בן תורה ילמד מהבוקר עד הערב קיצורים [ודורשי רשומות אמרו, שהקיצורים מקצרים ימיו של אדם...].

ברור לנו היטב, אם כן, בשאר חלקי התורה הקדושה, כי כדי שהאדם יוכל להגיע עד נקודת המעשה עליו ללמוד בעיון, ללבן את הדברים ולהגיע לכדי עשייה.

לעומת זאת כשמגיעים לעולם של הנהגות, של מדות ועבודה עצמית - שם

על דרך כלל רווחת הדעה בין בני האדם שיש צורך לדעת רק כיצד מקיימים את המעשים בפועל, ומרבים לעיין בספרי קיצורים הבנויים על ערכים לפי סדר הא"ב: באות א' מובאות כל המדות ששייכות לא', כגון אמונה, אהבת ה', כיצד יש לנהוג בהן, באות ב' מה ששייך לב' – בטחון וכו'. וסבורים אנו, שככל שהספר יאריך פחות ויקצר יותר, רק יציע עצות למעשה – הרי שקיבלנו את התכלית הנרצית איך להתמודד עם הגאווה או עם הכעס, וכיצד לקנות אמונה ובטחון.

קיים אפוא, פער עצום בין התפיסה העיונית והלימודית שאנו מכירים בחלק הגמרא וההלכה, לבין חלק תיקון המדות ועבודת האדם על עצמו. בהלכה ברור לנו שאין מגיעים להלכה למעשה תוך כמה דקות לימוד, אלא יש ללמוד קודם את הסוגיא לעומקה במשך יום או יומיים, ולעתים אף שבוע ושבועיים, ורק אז מגיעים להלכה למעשה, ואילו כשמגיעים לחלק של עבודת האדם עם עצמו, ישנה נטיה חזקה מאד לחפש מה לעשות!

בודאי שהרצון לחפש מה לעשות הוא רצון חיובי, אבל לחפש רק מה לעשות אי אפשר, כי בצורה כזו אדם אינו לומד את עצם הדברים, רק את הקיצורים. כשמתבוננים מבינים, שחלקי התורה הקדושה כולם עמוקים, כולם פנימיים. אין לנו ח"ו חלק חיצוני בתורה הקדושה. לעומת החכמות החיצוניות, התורה הקדושה היא כולה פנימיות, וא"כ היא עמוקה, רחבה מני ים, ובכדי לזכות לה יש ללמוד אותה בעומק.

יהודי הטרוד בפרנסתו ומתפנה ללמוד שעה אחת בלילה, כשם שמלמדים אותו קיצורי הלכות – כך ניתן ללמוד גם קיצורי הנהגות. אבל בן תורה הלומד בעיון את התורה הקדושה – עליו ללמוד בעיון גם את הנהגות ואת העבודה העצמית.

אמנם, השאלה הנשאלת היא: מדוע באמת יש צורך ללמוד חלק זה של התורה בעיון? איזה עיון שייך שם, הרי לכאורה אלו שאלות מעשיות?

משל למה הדבר דומה, אדם נכנס לעיר שאינו מכיר, ורוצה להגיע לחנות פלונית. הוא עוצר עובר ושב ושואל אותו איך מגיעים. הוא אומר לו: תפנה ימינה, בצומת השניה שמאלה, שם תפנה שוב ימינה ותגיע למחוז חפצך.

האם כדי להבין איך להגיע למקום, צריך האדם להיות מעמיק ומתבונן? הן די לו בזכרון קצר, ובדיקה מדוקדקת של נתיב הליכתו, והוא מגיע ליעד.

מדוע אם כן שיהיה צורך להתעמק ולעיין כדי לקנות את הנהגות הנפש הראויות? יש לך גאוה? – עשה כך וכך. אתה נגוע במידת הכעס? – תתנהג כך וכך. ברצונך לקנות אמונה? – עשה כך וכך. הוראות מעשיות. מה חסר כאן?

התשובה לדבר, נעוצה בהבנת צורת בריאת העולם והאדם ע"י הקב"ה.

הקב"ה נתן לנו תורה, אותה אנו לומדים ומשתדלים לקיים, ונפש האדם היא הכלי לקבל את אור התורה הקדושה ומצוותיה.

והנה, אדם שעובד תמורת משכורת, ומכניסים לו את משכורתו ישירות לחשבון הבנק, בהלכות חושן משפט המשכורת באמת שייכת לו, אך אינה קשורה אליו בעצם. זוהי בעלות ממונית בלבד. הפקידו את הכסף עבורו והוא קנה אותו, אך לא ניתן להגדיר שהכסף הוא עצם האדם. האדם הוא אדם והכסף הוא כסף.

אבל התורה הקדושה, **לאחר** שהאדם לומד בה, היא איננה בגדר "מונחת בקרן זוית". **לפני כן** אומרת הגמ' ש"תורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבוא ויטול", אבל לאחר שאדם לומד ועמל בתורה, היא נקראת "תורתו". התורה הקדושה איננה דבר שמונח בפקדון, בכספת שבמקום רחוק, אלא היא נכנסת לתוכו, לפנימיותו – "תורתך בתוך מעי".

אם אדם לוקח כוס נקיה ומוזג לתוכה מים, הרי שהמים נשארים צלולים ונקיים. אבל אם יקח כוס עכורה, מלוכלכת, וימזוג לתוכה מים, הרי שלכלך את המים והם נפסדו, שוב אינם ראויים לשתייה.

התורה הקדושה וקיום מצוותיה נמשלו למים, "הוי כל צמא לכו למים". הכלי הוא האדם הלומד ומקיים. אם הוא מקיים את הדברים ובונה את עצמו בצורה הראויה – הרי שהוא כלי זך, והתורה הקדושה שנקראת מים ונכנסה לקרבן, נקראת תורה טהורה, קדושה, והאדם יכול לשותות ולינוק מבאר התורה הקדושה.

אבל אם ח"ו האדם מצד עצמו הוא עכור, שזה טבע יצירת האדם, "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" – הרי שהתורה הקדושה, המים הטהורים כביכול, נכנסים לתוך הכלי – האדם, וכיון שהכלי עכור, ח"ו התורה מתקבלת אצלו בצורה עכורה. ודאי שהתורה עצמה אינה נפגמת ובקדושתה קאי, אבל אור התורה

אינו מאיר אצל האדם כראוי. וידועים דברי הגר"א שהתורה נמשלה למים, ואם זורעים חטים - צומחים חטים גדולים יותר, אולם כאשר זורעים קוצים - צומחים קוצים גדולים יותר.

תיקון המדות וההנהגות הם בנין הכלי. אם הכלי זך - התורה היא תורת אמת שהקב"ה נטע בתוכנו, בתוך האדם. אבל אדם שהכלי שלו אינו זך - לא רק שחסרות לו מדות, אלא בעומק אין לו תורה!

אדם יושב ולומד מהבוקר עד הלילה, ובסוף היום נשאר כמו שהיה לפני שלמד. ודאי שאי אפשר לומר שלגמרי לא השתנה, ועדיף כך מאשר שיעסוק בדברים אחרים, אבל הוא מפסיד את עומק התוכן שיכל לקבל מעסק התורה הקדושה.

נתבונן מעט בדברים, כדי שנדע את היחס הנכון שיש להעניק לענין עבודת המדות.

ידועים אנו שתלמוד תורה כנגד כולם. העולם כולו מושתת על התורה וכל קיומו תלוי בה. אבל כשבאים לאדם ומדברים עמו על תיקון מדה כלשהי - סבור הוא שזה דבר צדדי, ממילא לא יתאמץ רבות לתקנה.

משל למה הדבר דומה, כאשר נופל מסמר קטן מהקיר בבית, בעל-הבית אינו ממנהר כל כך לתקנו. הוא ממתין ליום שישי שאין כולל או ל'בין הזמנים', כי כשנפל מסמר אין בעיה בבית. התמונה תעמוד בצד כמה ימים, וכשיהיה זמן יחזירוה למקום.

אבל אם מודיעים לאדם שאחד מיסודות הבנין רעוע, הוא אינו יכול לדחות את הטיפול בענין ל'בין הזמנים' שיחול בעוד ארבעה חודשים, כיון שקיים חשש כבד שהבנין יכול להתמוטט!

כשבאים להתייחס לעבודה העצמית, אם מתייחסים לכך כמסמר בקיר שמתנדנד או נופל, הרי שניתן לדחות את העבודה, כי זה לא העיקר, יש דברים חשובים יותר. אבל כשמבינים שזה היסוד, שזה הכלי שעל גביו נבנה הכל - הרי שלא ניתן להשתמט מעבודה זו בטענה: 'הרי חז"ל אמרו שתלמוד תורה כנגד כולם'...